

آیین

اسفراین / خراسان شمالی

نازلی حیدرزاده

عکس‌ها:

امید شکری

• خاستگاه کشتی با چوخه

خاستگاه اصلی کشتی با چوخه، خراسان بزرگ است. کشتی با چوخه از جمله سنن مردم گرد شمال خراسان و یکی از مهم‌ترین ورزش‌های محلی کشور است که در نقاط مختلف این خطه با مراسم خاص سنتی و دیرینه برگزار می‌شود و شیرینی آن در کام شرکت‌کنندگان و تماشاگران تا مدت‌ها باقی می‌ماند. این ورزش چند صد سال قدمت دارد و حتی برخی معتقدند پیشینه کشتی آن به روزگار باستان برمی‌گردد و آن را کشتی باستانی می‌دانند. یکی از افتخارات ایلات کرد و ترک خراسان، برگزاری آیین منحصر به فرد کشتی با چوخه و داشتن پهلوانان صاحب‌نام در این زمینه است به طوری که پرورش پهلوانان در رشته کشتی با چوخه و حمایت و تشویق آنان و فراخواندنشان به میدان‌های رقابت از دیرباز در این منطقه بوده و حتی از نسلی به نسل دیگر نیز منتقل شده است. اگر چه کشتی با چوخه، ورزش، سرگرمی و یکی از مراسمی بوده که در جشن‌های عروسی و یا اعیاد برگزار می‌شده اما فرهنگ پهلوانی و جوانمردی که به نوعی درس زندگی به جوانان است یکی از مهم‌ترین نکات این ورزش سنتی محسوب و به بهانه‌های مختلف برگزار می‌شود تا پیوندی میان زندگی امروزی و زندگی اجدادمان برقرار کند و این فرهنگ غنی و دیرینه پهلوانی نمیرد. کشتی با چوخه، آیین فرهنگی پهلوانی در میان اهالی شمال خراسان است زیرا کشتی گرفتن از گذشته‌های دور، همواره به عنوان یکی از رسوم عروسی کردهای شمال خراسان جای خود را حفظ کرده است.

• لباس چوخه‌کار

چوخه یا چوخا (واژه‌ای کردی)، لباس نیم‌تنه‌ای است که در برخی روستاها از پشم گوسفند می‌بافند تا چوپان‌ها با پوشیدن آن از گرما و سرما محافظت شوند و از آنجایی که این پوشش، بسیار مستحکم است کشتی‌گیرهای چوخه‌کار آن را می‌پوشند تا به راحتی فن‌های خود را روی حریف پیاده کنند بدون اینکه لباس پاره شود. به دلیل اینکه این کشتی با روپوش چوخه انجام می‌شود به کشتی با چوخه مشهور شده است. کشتی‌گیران باید پیش از آغاز مبارزه در میدان، چوخه را به تن کنند و به مصاف رقیب خود بروند و البته دامن این نیم‌تنه را برای آنکه مانع فعالیت دست و پا نشود برمی‌گردانند و آن را زیر شال پارچه‌ای محکم

به کمر خود می‌بندند تا بدن را محکم نگه دارد. گفته می‌شود این شال سه دور به کمر چوخه‌کار به نشانه گفتار نیک، کردار نیک و پندار نیک بسته می‌شود. همچنین باید آستین‌های چوخه را تا آرنج و پاچه شلوارشان را تا بیخ‌ران بالا بزنند. داور وسط در طول برگزاری مسابقه بر سلامتی ظاهری و پوشش صحیح لباس چوخه‌کاران دقت می‌کند تا در زمان مسابقه، شال کمر باز یا پاره نشود، پاچه شلوارک چوخه پایین نیاید و دچار پارگی نشود همچنین بخش تاخوردۀ بالا پوش باز و دچار پارگی نشود. از جمله مهم‌ترین فنون کشتی با چوخه، سرشاخ، یک خم، لنگ کمر، لنگ کمر پیچ، راسته پیچ، دست پیچ، قل پیچ، یخه گیر و پای پیچ است که تمامی آن‌ها در حالت سرپا اجرا می‌شود و چوخه‌کاران در زمان اجرای فن حق ندارند بدن حریف را بگیرند. فن لنگ کردی که به اصطلاح به آن یام باش می‌گویند از مشهورترین فنون این کشتی بومی است. چوخه‌کار باید پای برهنه وارد گود شود. پا در کشتی با چوخه نقش مهمی دارد و از فنون مختلفی برای به خاک بردن حریف استفاده می‌شود.

نکته جالب توجه، شباهت‌هایی است که کشتی با چوخه با کشتی فرنگی و جودو دارد و همین امر سبب شده کشتی با چوخه در این منطقه قهرمانان زیادی را به این دورشته ورزشی گسیل کند. در کشتی با چوخه هل دادن جایز نیست و چوخه‌کار نباید بدون آمادگی از پشت به حریف خود حمله کند و حریفی که شانه‌اش به زمین برخورد کند بازنده محسوب می‌شود.

• صدای سرنا و دهل

یکی از ویژگی‌های شاخص این ورزش باستانی، نواختن سرنا و دهل در زمان برگزاری مسابقه است؛ دو نوازنده سرنا و دهل که لباس محلی پوشیده‌اند با ریتم خاصی از آغاز رقابت حریفان خبر می‌دهند و مردمی که هنوز خود را به دیدن این مسابقه باشکوه نرسانده‌اند به سرعت به سمت گود حرکت می‌کنند. چوخه‌کار با همان نوای دهل و سرنا به حرکت درمی‌آید و خود را گرم می‌کند تا برای رویارویی با حریف، آمادگی بیشتری پیدا کند. از سوی دیگر حال و هوایی که موسیقی در فضا ایجاد کرده تماشاگران را بیشتر در جای خود میخکوب می‌کند و به تدریج که کشتی اوج می‌گیرد ریتم آن نیز تندتر می‌شود و مانند حمله جنگاوران در زمان قدیم محکم‌تر نواخته می‌شود. در این زمان است که

